

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdx Magistrtvs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. Co[n]cordiæ studiosus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

CAPVT XXVI.

Concordiæ studiosus.

1. **S**OROR Iustitiæ pax est. *Iustitia & pax osculatæ sunt. Psal. 84.*
 Conuenit
 iudici
 tranquil-
 litatem &
 concordia
 amare.
 at verò inter arma silent leges, lites quædam bella ciuilia
 sunt, quæ iustitiam illiusque socias virtutes quo ad liti-
 gantes respuunt. *Congruit ergò bono, ac graui præsidii, curare, ut pa-
 cata ac quæta sit prouincia, quæ regit. l. 13. D. de offic. Præf. Consonat
 l. 5. C. de his qui ad Eccles. confug. ut simul cum germana iustitia
 consistat, & cum ea leges, virtutesque: quas bella, lites, iur-
 gia exulatum agunt. cur enim ad arma & rixas venire patiatur
 prætor, quos potest Iurisdictione suâ componere? l. 13. §. 2. D.
 de usuf. Inter mandata Principû secundum locum ea cura ob-
 tinet. Auth. de mand. Princ. c. 2. Deinde conueniens est, inquit Iust.
 & te prouidere, ut nulli populi ciuitatum alterutris seditionem faciant,
 sed omnem pacem esse Dei ciuitatibus. cuius illud, Beati pacifici, Matth.
 5. & illud discipuli, Pacem diligite, & Deus pacis erit uobiscum. ad
 Philippens. 4.*

2. **S**ed hoc in controuersiam traxerunt aliqui, an officio Iudi-
 cis, & grauitati conueniat, anniti ut priuatos litigatores conci-
 liet? de publica enim quiete, & quæ à Iudice, Iurisdictione nõ
 proxeneticis consiliis contineri potest, iam citatas leges intel-
 ligunt, & Imperat. meminerunt Præsidis, pacifici suadentis, in-
 quam, non cogentis. Id enim prohibitum videtur. *quia lex,
 Auth. ut litig. iurent. notat. Bart. in d. l. 13. de offic. Præf. ut reiicien-
 da sit incauta Cepolæ cautela, suadentis includi litigantes si-
 mul in carcere; donec conueniant. Vnde nec liceat nimio me-
 tu partem sternere, aut nimia fiducia inflare. Imò Iudex diffe-
 rens Ius dicere, quo partes tædio affectæ conueniant, tenetur
 ad id, quod interest. Card. in Clem. sepè in 5. & quia in 18. quest. de
 verb. signif. Et verò ratio euincit, ut nemo cogi ad transigen-
 dum possit; Pacta enim omnia & contractus duorum consen-
 sum requirunt. *Vt nemo inuitus uendere cogatur. Tit. Cod. nemo
 permutare, pacifici, transigere, sed & transactio uel ideo inui-
 to iudici nequit, quod de iure suo cedunt semper transigentes,
 donare nemo compelli possit. Caterum non eò pertinet d. §.
 quia lex. agit enim nõ de Iudice, sed de referendariis dumtaxat,
 quibus declarat esse tantum ius deferendi desideria supplicum
 ad Principem, & insinuandi Iudicibus sacras iussiones; causis
 verò**

verò eos se immiscere non posse, velprehendendo litigatores, vel satisfactionem exigendo, vel adigendo eos ad pactionem, vel transactionem aliquam. Cuiac. *ad eandem. Nouel.* 124. & *nouel.* 10. Vnde potius sequeretur, Iudicibus, qui se causis immiscerent, hæc licere. nisi ratio quam mox explicui, vetaret coactas pactiones. Quanquam Conc. Cathag. IV. non parum videatur permittere in clericis: *Discordantes clericos Episcopus vel ratione vel potestate ad concordiam trahat. c. 1. d. 90.* & laicis in inueterata lite. Concil. Agat. *c. placuit. d. 90.* adeò vt communionem priuet & dissidentium oblationes recipi vetet idem Carthag. Conc. *d. 90. c. 2. & seqq.* Suaserat ergo ille Præses. sed & suaserat proximis personis. Vnde Thuld. *de caus. corrupt. Ind. l. 3. c. 17.* existimat inter eos id tentandum Iudici: vt id faciat inter extraneos minus conuenire illius grauitati. Sed sanè illa lex narrat factum Præsidis, non probat, non improbat: non restringit ad proximos, non laxat: igitur ad rationem res, atque alias leges referenda est. Ratio, sanè præsertim Christiana, suadebit, vt quacumque via reduci iustitiæ germana possit, conductus ei à Iudice detur. allaboret ipse, vt litigantes eam hospitentur. Leo *Serm. 2. de Ieiun. 10. mensis. Studeamus viduarum defensionem, pupillorum utilitati, lugentium consolationi, dissidentium paci.* Nemo negat viduarum, pupillorum, aliarumque miserabilium personarum curam ad Iudicem pertinere; itaque dissidiorum ratio pertinebit, vt Leo coniungit. neque verò quod disertè quidem magis illæ leges de publica quiete iniungunt, priuatam concordiam excludunt. Constitutio Frider. *de pace tenenda*, non ad publicam tantum causam, sed priuata etiam iurgia pertinet. imò verò quod de corpore mandant, de membris intelligunt: & singuli qui incendia curare iubentur, scintillas mandantur non negligere. cui quies omnium est commendata, singulorum est adiecta. quando non rarò visum est ob priuatam duorum contentionem in partes iuisse plures familias, atque integras ciuitates, atque Syllanis & Marianis cladibus partes vicissim dedisse. *Homini religioso, inquit Calistus, parum esse debet inimicitias aliorum non exercere, vel non augere malè loquendo, nisi eas etiam extinguere bene loquendo studuerit. capit. iniustum. 11. question. 3. & Stephan. epist. 2. ante medium: Studendum est Episcopis (Iudices ij sunt)*

ut dissidentes fratres, siue clerici siue laici sint, magis ad pacem, quam ad iudicium coerceantur. c. studendum d. 90. Quicquid illud est quod nos ad vera pacis studium & caritatis perfectionem prouocat, totis viribus sectandum est. Arelat sub Carolo. c. 12. Capit. l. 7. in addit. c. 63. Meld. c. 7. Valent. sub Lothar. c. 13. 14. vbi inquit, Si hæc negligantur, non inter pastores, sed interfectores Christi ouium inuenimur. Sanè August. de opere monach. c. 29. queritur se tumultuosissimas perplexitates causarum alienarum pati de negotiis secularibus, vel iudicando dirimendis, vel interueniendo præcidendis.

3.
An arbitrium age-
re?

Rectè sanè Anthonius Faber, vir non tantùm insigniter eruditus, sed longâ rerum indiciorumque experienciâ etiam clarus, existimat, constitutionibus Gallicis benè iussum esse, vt in iudiciis inter consanguineos semper tentetur transactio. quod & inter eos qui nullo sanguinis vinculo ligantur, credit suadendum: imò vt & Principes lege latâ sanciant inter omnes tentanda pacta, & qui experimentum illud subterfugerint, siue deinde victores siue victi fuerint, semper expensis mulctentur. lib. 9. sui Cod. tit. 22. Vbi & arbitria & plura ad præscindendas lites aut intra breuia spatia concludendas ipse proponit legislatori qui lites execratur, & bono publico fauet, digna eruditione, iudicio & experienciâ tanti viri. non tamen mihi vnquam placuit, vt cum iuramento arbitri sumantur. quâ praxi vtuntur tamen hodie quidam, improbatâ licet à Instin. Nouel. de Iud. 8. quia verò. Auth. decernit. C. de recept. arb. Neque facit aduersus prædicta quicquam quod obiicitur arbitriis, offensum illi litigantium fore Iudicem, quem conceptam à se transactionem nolle amplecti viderit; primò enim præsupponimus Iudicem esse quem oportet, virum probum: à quo id alienum: deinde non succedente transactione, Ius dicere debet, ex actis & probatis, & causæ meritis, non respicere ad extrinseca. denique si aliud quod ad expensas fortè litis pro voluntario compensandas, qui non temerè videbitur litigasse, qui Iudici, proponenti concordiam, voluit obsequi, statuendum Iudici visum fuerit iuxta Fabri propositum, religioni illius, non offensionis, cui vir bonus, Iudex bonus nil ex iure partium dabit, id committam. & hanc sententiam præter citatos iam Canones suadent c. 1. de mut. petit. c. fin. de transact. c. causam q. 19. x. de test. cap. si illis 23. 4. 4. cap. querelam 15. de Simon. cap. si primates 5. q. 2. l. æquissimi

aequissimum de resus. l. 1. §. post. de nou. oper. nunciat. l. 4. de aq. quotid. & summorum vbiq̄ue atq̄ue inferiorum tribunalium praxis amplectitur. vbi in obscurioribus causis puncta officij (vt vocant) partibus proponi solent; quorum sæpè vnicum, plerumque primum est, vt commissarij annitantur litigantes concordēs reddere. In obscuris inquam. namque in claris, & vbi iniquitas alterius manu tangitur, iniquè egerit Iudex, si alterum ad transigendum, & de iure suo remittendum vel consilio suo adegerit.

Non potest tamen Iudex recipere arbitrium eius rei, de qua Iudex est, & in se compromitti iubere prohibetur lege Iulia. l. 9. §. 2. D. de rec. arb. quod posterius ratio probat; ea enim iussio eò spectare videtur vt dissolutior, vt arbiter, quàm vt Iudex grassari possit. Volentibus autem suâ sponte partibus, vt Iudex arbitrium recipere possit, fauente Canonum iure, consuetudo passim admisit. Bus. ad l. 9. Enimuero postquam arbitria ad instar iudiciorum redacta sunt, non nimium probo vt Iudices partibus suadeant, vt in se compromittant, sed neque vt etiam volentiū arbitrium promiscuè in se suscipiant: sed eorū tantū, quorum tum enixa est voluntas, tum integra sinceritas, & ius tantum petentium, sine diuerticulis votum. alioquin inter pænè inuitos, & moribus asperos difficilius arbitrij iure causa instruitur, quàm imperantis iurisdictione; & cum arbitria passim fere sint eneruata ab iisdem reductionibus, ad ordinariam iurisdictionem permissis, suspensâ sententiæ executione, donec à Iudice firmata fuerint, multiplicantur instantiæ sæpius quàm remedia præcidendis litium ambagibus reperiantur. Adeoque hodie maximè verum est, quod asserit Seneca, de benef. l. 3. *Melior videtur conditio causæ bonæ, si ad Iudicem, quàm si ad arbitrium mittatur.* Itaque donec arbitriis sua erit restituta auctoritas, parciùs iis vtendum reor, nisi inter eos qui sincerâ admodum fide ius suum prosequuntur. Neque interim displicet ratio quorundam, qui eo nunc pacto arbitros eligunt, vt apud eos causæ instruantur, & concepta ab eis sententiæ formula Iudici pronuntianda tradatur, ei præsertim qui non obstante appellatione seu reformatione ius habet exequendi, vt sunt Magistratus quatuor capitalium, vt vocant, vrbium Brabantia, cuiusque his in locis.

Sed, quod ad Iudicem pertinet, vt mihi non semper probatum, ut is promiscuè ex ordine suo defluat in gradum arbitrorum

F 2

bitrorum

4
Nulli
dignitate
imminuit

bitrorum, quod sine authoritatis offensa, nisi inter bonos admodum vix fieri potest; ita viri boni officium ab eo semouendum numquam putavi, vt inter dissidentes conetur turbatam pacem reducere, vtrisque dubios litium successus, ambages, molestias, sumptus, rancores, cetera incommoda proponendo, vtrisque aliquid de iure sub cedere suadendo, vt non quidquid petit actor obtineat, neque nihil reus quò lite defungatur, tribuat, atque ita transfigant partes eo intercessore potius, quàm arbitrij viam ineant.

Neque moror, dedecere proxenetam transigentium videri Iudicem: non dedecet, si hortando dignitate salua litigantes mutua contentione liberet, volentes, cum in inuitos ius dicturus, non semper controuersiam finiturus est; aut si finiturus, non contentiones, simultates, dissidia personarum, familiarum, Rerump. quæ exigua sumptis paulatim incrementis integras sæpè Resp. perdiderunt. Pietatis officio fungi eos dicit Papin. qui iurgio perempto consensu rem dirimunt *l. vlt. D. fam. ercise.* Non dedecet ergo Iudicem, si pietatis subministrum se exhibuerit, non dedecet Iudicem, quod decet iustitiam. *Iustitia & pax osculantur sunt.* Illud commercij & necessitudinis si inter has sit virtutes, fieri nequit, vt ab officio Iudicis pacis atque concordia recuperanda omnis ratio sit aliena. Non tamen hæc pro tribunali fieri opportunè consueuerunt, vbi potestatis persona nõ est exuenda, sed solet domi suæ Iudex statò die adesse litigantes iubere, vbi quasi inter parietes priuatos minùs imminui videtur publica authoritas, si conciliandis partibus, quodamtenus personam amici assumpserit. Sanè Concil. II. Turon. t. 2. pœnitentiæ eos subiicit, qui electis vtrisque arbitris litium iacula finire noluerint, & vota pacis requirere. D. Paulus Corinthios, ep. 1. d. c. 8. reprehendebat, quòd iudicio inter se contenderent, & quidem apud infideles; monebat vt ex se eligerent, qui iudicarent, vtique iure priuato, seu vt arbitri; nam priuatorum electio iurisdictionem non tribuit. Greg. l. 1. reg. ep. 40. *Gloria vestra, inquit, præcipiat Donatum officialem cum Iuliana ancilla Dei arbitræ subire iudicium.*